ନୂତନ

ନବୀନ ପାଠ

(ନବସାକ୍ଷରଙ୍କ ନିମନ୍ତେ)

GIFTED BY
RAJA RAMMOHUN ROY
LIBRARY FOUNDATION
110, JODHPUR PARK
CALCUTTA-700068

ଲେଖକଦ୍ୱୟ
ଶ୍ରୀ ଏ. ଆର. ଖାଁ, ଏଲ୍. ଟି
ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଶିକ୍ଷାସମୂହର ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର
ଓ
ଶ୍ରୀ ପରମାନନ୍ଦ ଖଣ୍ଡାଇ
ଭୂତପୂର୍ବ ଶିକ୍ଷକ, ମନ୍ମଥନାଥ ହାଇସ୍କୁଲ, ପଞ୍ଚାମୁଣ୍ଡାଲ
ସଂଶୋଧକ
ଶ୍ରୀ ନୃସିଂହ ପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର

ନୂତନ ମୁଦ୍ରଣ
୧୯୭୭

ପ୍ରକାଶକ
ଆର୍ଯ୍ୟ ଷ୍ଟୁଡେଣ୍ଟସ୍ ଷ୍ଟୋର
ବାଲୁବଜାର, କଟକ—୨

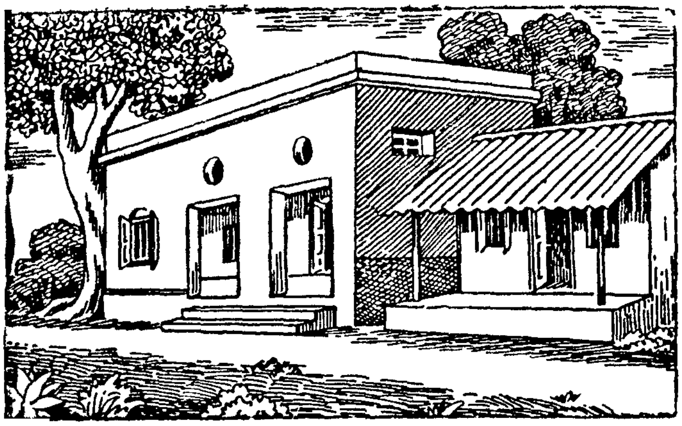

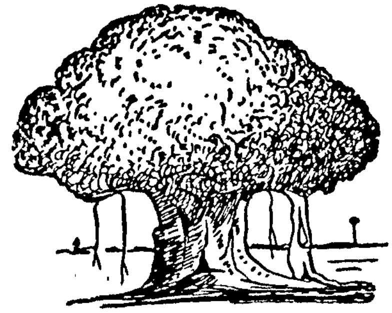

ଘର ବର

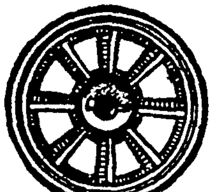

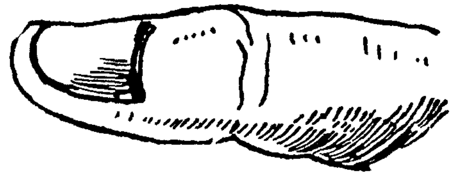

ଚକ ନଖ

ଓଟ ଏକ

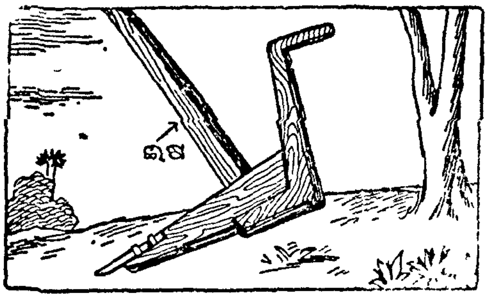

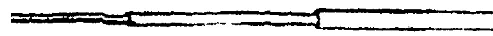

ଈଷ

ଶଳ

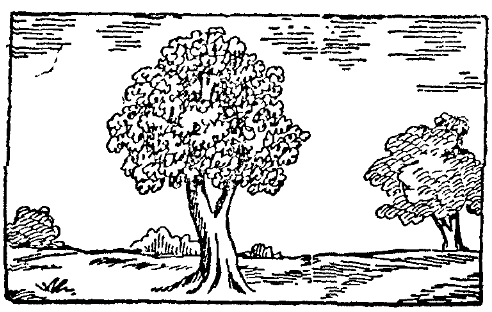

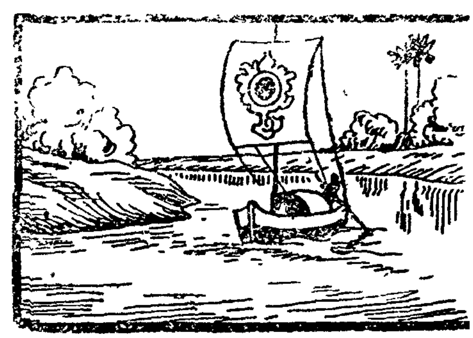

ଗଛ

ନଈ

ଅଣ	ଆଈ	ଈଷ	ଊନ	ରଣ
ଉଇ	ଆସ	ଋଣ	ଶଳ	ନଳ
ଧର	ଗଛ	ଚକ	ଜଳ	ଠକ
ଖର	ଘଟ	ଛକ	ଝର	ଡର

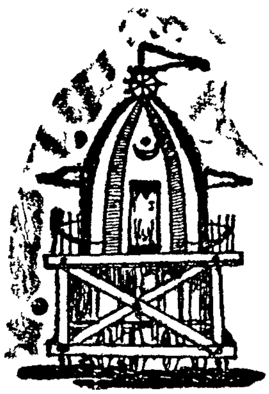

ରଥ　　　　ବଗ

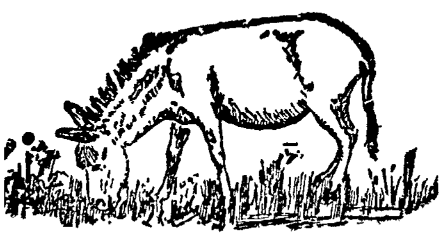

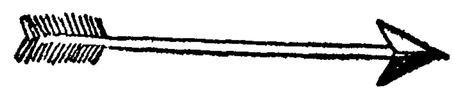

ଗଧ　　　　ଶର

ତମ	ଧନ	ଭଲ	ଲଘୁ	ଗରବ
ତପ	ପଟ	ମନ	ଯଶ	ଖବର
ଥର	ଫଳ	ଯମ	ଚଷ	ଅଳସ
ଦଶ	ବଢ଼	ରଚ	ରସ	ବସନ

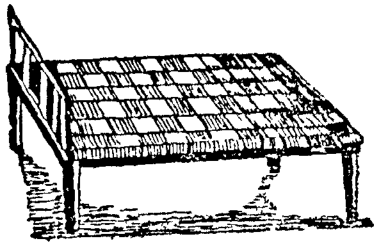

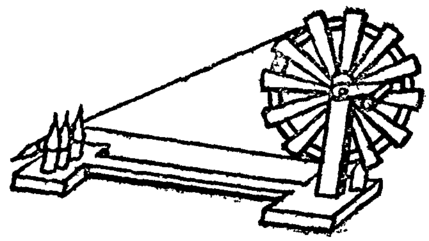

ଖଟ ଅରଟ

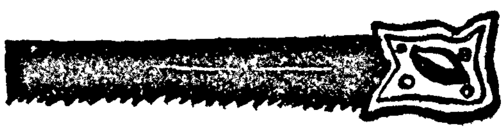

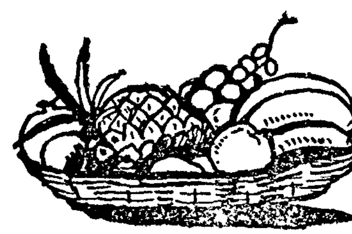

କରତ ଫଳ

ରଖ	ବଳ	କଟକ	ଅମଳ
ଖର	ଥଳ	ଅଟକ	ଅଧର
ଖଗ	ଅଖ	ଅଚଳ	ବରଫ
ଖଳ	ଅଗ	ଖବର	ଗରଳ

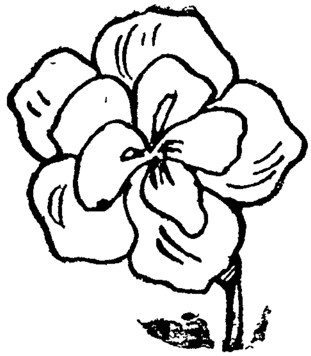

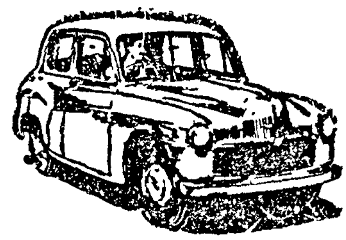

ଟଗର ମଟର

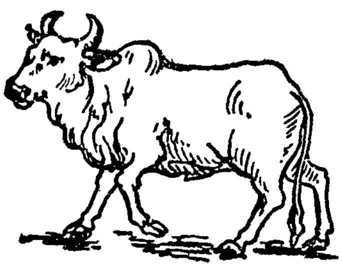

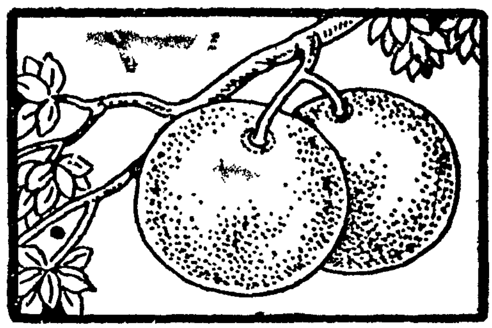

ବଳଦ କଇଥ

ବଟ	ମଗର	ନଗଦ	ରକତ
ଘଟ	ଧରମ	ମଦନ	କରତ
ଟଗର	ମରମ	କନକ	ଖଇର
ରଟରଟ	ଗରମ	କରମ	ଖରଚ

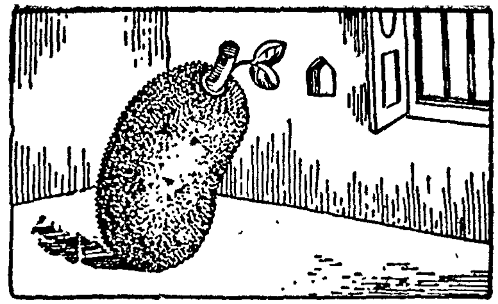

କଳସ ପଣସ

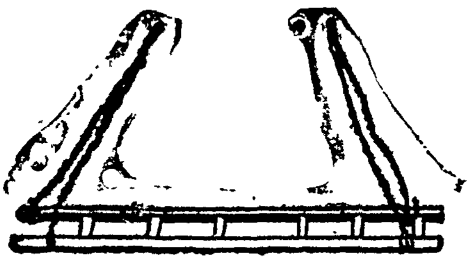

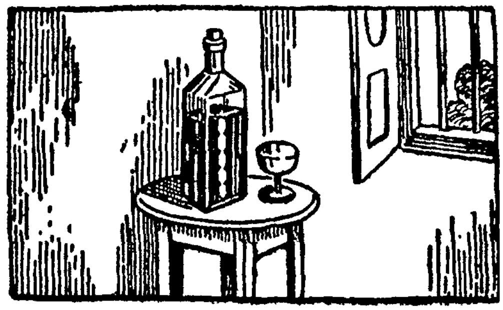

ମଇ ଔଷଧ

ରସ	ଖଇ	ଆଠ ପଣ ଛଣ ଅଣ ।
ସର	ବଣ	ଛଅ ଜଣ ଛପର କର ।
ଷସ	ଗଣ	ମଦନ, ବସ । ଅଳସ
ବସ	ଛଣ	ନ କର । ଜର ଔଷଧ ।

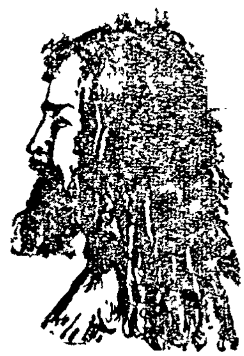

ଜଟ　　ହଳି

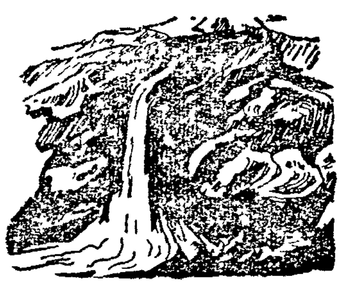

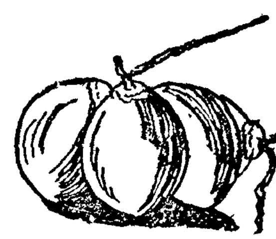

ଝର　　ପଇଡ଼

ଜନକ　କରଜ　ଗରଜ　ମଗଜ　ଜଳ

କରଜ ନ କର।　ଜଳ ଗରମ କର ।

ପବନ ବହଇ।　ଟଗର ମହକଇ ।

ହରଡ ଗଉଡ　ଝପଟ ଝଅଟ କହ ।

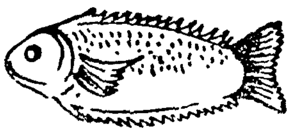

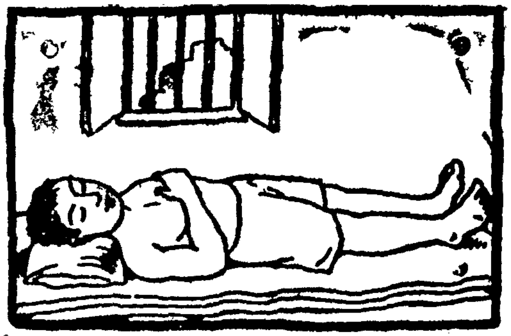

କଉ ଶୟନ

ଯଅ କଢ଼

ପଲ ବଡ଼ ରଥ ଗଛ ପଲମ

ଭଲ ଅସଲ ନକଲ ମଲମ

ଛଗ ନୟନ ଉଦୟ ସମୟ

ଗଢ଼ ଶୟନ କର ଭଲ କଲମ

[illegible]

ପଢ଼

ଅ	ଆ	ଇ	ଈ	ଉ	ଊ	ଋ	ଏ	ଐ
ଓ	ଔ	କ	ଖ	ଗ	ଘ	ଙ		
ଚ	ଛ	ଜ	ଝ	ଞ				
ଟ	ଠ	ଡ						
ଢ	ଣ	ତ	ଥ	ଦ				
ଧ	ନ	ପ	ଫ	ବ	ଭ	ମ		
ଯ	ର	ଲ	ଶ	ଷ	ସ	ହ	ୟ	ଳ

ଆ-କାର ବନା

କ+ଆ=କା **ଖ+ଆ=ଖା**

ଗା ଘା ଚା ଛା ଜା ଝା ଟା ଠା ଡା ଢା ଣା ତା ଥା ଦା ଧା ନା

ପା ଫା ବା ଭା ମା ଯା ରା ଲା ଶା ଷା ସା ହା

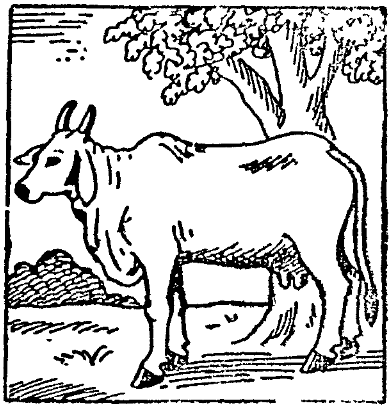

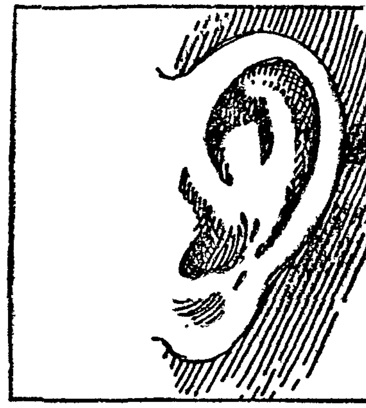

ଗାଈ **ନାକ** **କାନ**

ଭାଇ	ବାଘ	ରାଜା	ରାମାୟଣ	କ-କା
ଗାଈ	ମାଘ	ଅଜା	ଉଣାଇଶ	ଗ-ଗା
ଚାଷ	ଦାତା	ବାଟ	ବାଇଗଣ	ନ-ନା
ବାସ	ମାତା	ଘାଟ	ପାଠଶାଳା	ପ-ପା
ବାର	ମାସ	ସଭା	ନାରାୟଣ	ର-ରା

ଯାଦବ ବସଇ । ମାଧବ ହସଇ । ଆକାଶର ତାରା । ବରଷାର ଧାରା । ପାହାଡ଼ର ତଳ । ଭଲ ଝର ଜଳ । ଉମା ଭାଇ ରାମ । ଉଷା ଭାଇ ଶାମ । ଚାଷ କର । ଧାନ କାଟ । ଚାଲ ଭାଇ, ଭଲ ବାଟ ।

ଡାମରା କାଉ ! ଡାମରା କାଉ !
କା ଆ କା ଆ ଗାଇ **କଅଣ** ପାଉ ?
ଚାଉଳ ଆଧାର ଖା ଆମର,
ଭାଇର ବାରତା କହ ଏଥର ।

ବାର

ହ୍ରସ୍ୱ ଇ-କାର ବନା

କ+ଇ=କି   ଖ+ଇ=ଖି

ଗି ଘି ଚି ଛି ଜି ଝି ଟି ଠି ଡି ଢି ଣି ତି ଥି ଦି ଧି ନି ପି ଫି ବି

ଭି ମି ଯି ରି ଲି ଶି ଷି ସି ହି

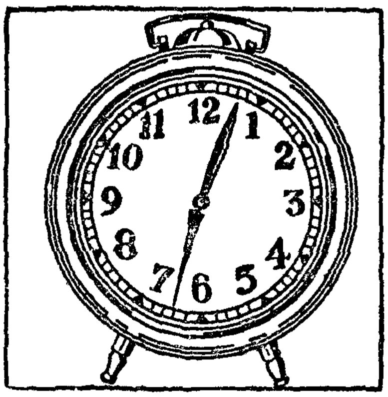

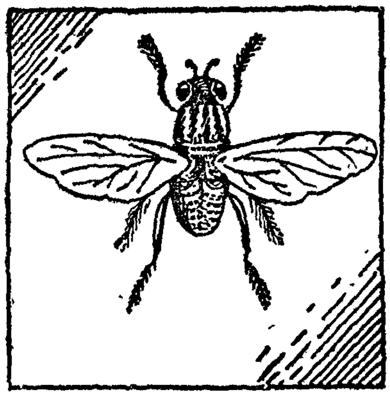

ଘଡ଼ି   ବିରାଡ଼ି   ମାଛି

ଦିନ	ରବି	ଶିଶିର	କଲିକତା	କା-କି
ଜାତି	ଛବି	ଦିବସ	ମାଗିଖିଆ	ବ-ବି
ଖଣି	ମିଛ	ହରିଣ	ଇତିହାସ	ତ-ତି
ଋଷି	ରାତି	ବାଳିକା	ତରକାରି	ର-ରି

ଝିଅଟିଏ । ତାର ନାମ କମଳା । ମାଠିଆଟିଏ ଧରି କମଳା ନଈକି ଗଲା । ପାଣି ମାଠିଆଟିଏ ଆଣିଲା । ବାଟ ପାକ ଖସଡ଼ା । କମଳାର ପାଦ ଖସିଗଲା । ମାଠିଆଟି ପଡ଼ି ଫାଟିଗଲା । କମଳା କାନ୍ଦିଲା ।

ହରିଣ ନଦୀଏ ଧରି ।   ଦଉଡ଼ନା ବଡ଼ ଖରି ।
ଅରଣା ମହର୍ଷି ରହିଛି ଅନାଇ । ମହର୍ଷିର ପାଖ ନ ଯାଅ ଦନାଇ ।

ହ୍ରସ୍ୱ ଉ-କାର ବନା

କ+ଉ=କୁ　　　　　ଖ+ଉ=ଖୁ

ଗୁ ଘୁ ଚୁ ଛୁ ଜୁ ଝୁ ଟୁ ଠୁ ଡୁ ଢୁ ଣୁ ତୁ ଥୁ ଦୁ ଧୁ

ନୁ ପୁ ଫୁ ବୁ ଭୁ ମୁ ଯୁ ରୁ ଲୁ ଶୁ ଷୁ ସୁ ହୁ କ୍ଷୁ

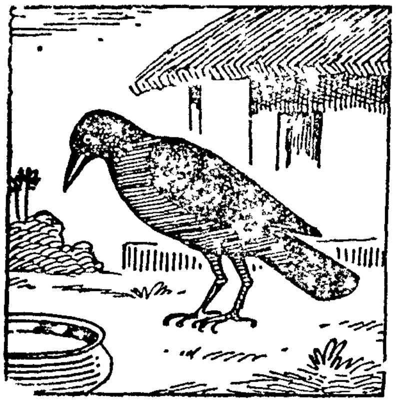

କୁଆ　　ଫୁଲ　　ଭାଲୁ

ମଧୁ	ସାରୁ	ଝୁମୁକା	ରଘୁନାଥ	କ-କୁ
ଲୁଗା	ଆଳୁ	ବାଣୁଆ	ଯଦୁମଣି	ଲ-ଲୁ
ମୁଖ	ଆଖୁ	ମଧୁର	ଗୁରୁବାର	ଛ-ଛୁ
ସୁନା	ଛତୁ	ପୁରୁଣା	କୁଳୁକୁଳୁ	ପ-ପୁ
ମୁନି	ପଶୁ	ପୁରୁଷ	ପୁଲକିତ	ଙ-ଙୁ

ବିଲୁଆ ବଡ଼ ଚତୁର । ପଇଡ଼ ବଡ଼ ମଧୁର । ବଉଳ ଫୁଲର ବାସ । ଚହଟେ ଚଉପାସ । ଦୀପ ଲଗାଇ ଦିଅ । ଦୁଇ ପଲ ଗାଈ ନିଅ । ଡୁଡୁମାର ଝର । ବିଜୁଳି ଘର ଚାଲ ଯଦୁମଣି ବୁଲିଯିବା ।

ବିଲୁଆ ନନା, ବିଲୁଆ ନନା,
ଭାଲୁଆ ଯାଉଛି ପଛକୁ ଅନା ।
ଦଉଡ଼ ଦଉଡ଼ ବଣକୁ ପଳା,
ଆଉ ଆସିବୁ ନା ଧରିବ ଗଳା ।

ଏ-କାର ବନା

କ+ଏ=କେ　　　　　　ଖ+ଏ=ଖେ

ଗେ ଘେ ଚେ ଛେ ଜେ ଝେ ଟେ ଠେ ଡେ ଢେ ଣେ ତେ ଥେ ଦେ

ଧେ ନେ ପେ ଫେ ବେ ଭେ ମେ ଯେ ରେ ଲେ ଶେ ଷେ ସେ ହେ

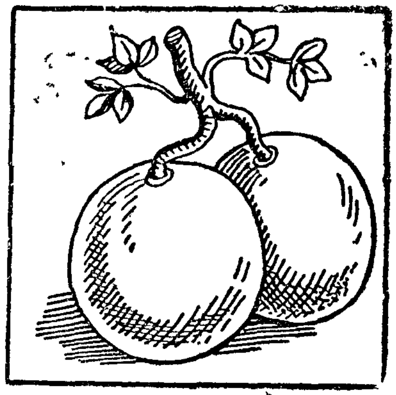

ଛେଳି　　ପେଚା　　ବେଲ

କେଶ	ଡେଣା	ଗଣେଶ	ରେଲ୍‌ଗାଡ଼ି	ଝ-ଝେ
ଖେଳ	ମେଷ	ବଣେଇ	ବେଣୁଧର	ବ-ବେ
ମେଘ	ଟେଙ୍କା	ବିଶେଷ	ହେମଲତା	ଚ-ଚେ
ତେଲ	ପେଟ	ଆଦେଶ	ବେଳବୁଡ଼	ଛ-ଛେ

ଛେଳ ଛୁଆଟିକୁ ଦେଖ । ମେଷ ଛୁଆଟିକୁ ରଖ । ଗାଡ଼ରେ ଲଗାଅ ଅଖ । ପାକଲ ବେଲକୁ ରଖ । ନଡ଼ିଆ ତେଲ ଲଗାଅ । କେଶବ ଲୁଗା ମଗାଅ । ଲେଖା ପଢ଼ାରେ ଦଅ ମନ । ହେଳା ନ କର ଶିଶୁଗଣ । ଖେଳା କରହେ ପଢ଼ା ସାର । ଆତ ଫଳେ ଡାଳେ । ଆଳୁ ଫଳେ ତଳେ । ଉଡ଼ା ଜାହାଜ ଚଢ଼ି, ଯିବା ଆମେ ଉଡ଼ି ।

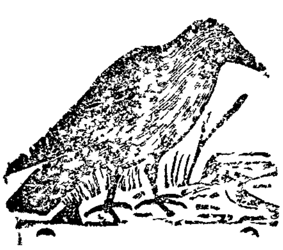

କାଉ ରବ କେବେ ହେବ କି ମିଠା !
ଶିଆଳ ଗୃଳକେ ଖାଇଲା ପିଠା ।
ଟେକାଟେକି କଥା ଶୁଣନା ଭାଇ,
ଶୁଣିଲେ ବପଦେ ପଡ଼ିବୁ ଭୁହି ।

ଓ-କାର ବନା

କ+ଓ=କୋ   ଖ+ଓ=ଖୋ

ଗୋ ଘୋ ଚୋ ଛୋ ଜୋ ଝୋ ଟୋ ଠୋ ଡୋ ଢୋ ଣୋ ତୋ ଥୋ ଦୋ

ଧୋ ନୋ ପୋ ଫୋ ବୋ ଭୋ ମୋ ଯୋ ରୋ ଲୋ ଶୋ ଷୋ ସୋ ହୋ

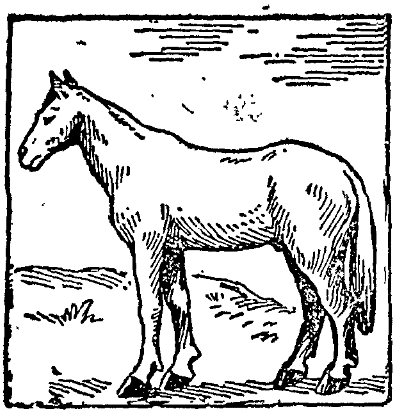

ଘୋଡ଼ା   ଗୋଡ଼   ଯୋତା

ଲୋକ	ଚୋର	ଲୋଚନ	ରସଗୋଲା	କ-କୋ
ଶ୍ଲୋକ	ତୋପ	ସୋରିଷ	ସୋମବାର	ଗ-ଗୋ
ରୋଗ	ଭୋଗ	ଆଲୋକ	ସହୋଦର	ର-ରୋ
ଗୋରୁ	ଟୋକା	ଭୋଜନ	ଦାମୋଦର	ବ-ବୋ

ଭୋଜନ କର । ରୋଦନ ନ କର । ଢୋଲ ବଜାଅ । ରାମ ମା କୋଳରେ ବସି ଝୁଲୁ ଅଛି । ରୋଷ ଛାଡ଼ । ମନକୁ ତୋଷ କର । ଗୋଲାପ ଫୁଲ ଦିଅ । ଗୋପାଳ ସୁବୋଧ ବାଳକ ଅଟେ । ସେ ମନ ଯୋଗ ଦେଇ ପାଠ ପଢ଼େ ।

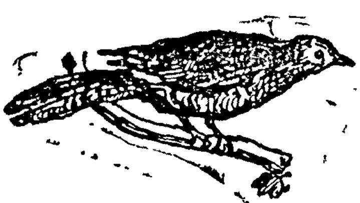

କୋଇଲି ଡାକେ କୁ କୁ,
ବିଲୁଆ ଡାକେ ହୋ,
କୁକୁଡ଼ା ଡାକେ କକ୍ କ,
କୁକୁର ଡାକେ ଭୋ ।
ମଧୁର ବିନମ୍ର ବଚନ । କହ ତୋଷିବ ଜନମନ ।

ଓ-କାର ବନା

କ+ଓ=କୋ　　　　　　　　　　ଖ+ଓ=ଖୋ

ଗୋ ଘୋ ଚୋ ଛୋ ଜୋ ଝୋ ଟୋ ଠୋ ଡୋ ଢୋ ଣୋ ତୋ ଥୋ ଦୋ
ଧୋ ନୋ ପୋ ଫୋ ବୋ ଭୋ ମୋ ଯୋ ରୋ ଲୋ ଶୋ ଷୋ ସୋ ହୋ

ଘୋଡ଼ା　　ଗୋଡ଼　　ଯୋତା

ଲୋକ	ଚୋର	ଲୋଚନ	ରସଗୋଲା	କ-କୋ
ଶୋକ	ତୋପ	ସୋରିଷ	ସୋମବାର	ଗ-ଗୋ
ରୋଗ	ଭୋଗ	ଆଲୋକ	ସହୋଦର	ର-ରୋ
ଗୋରୁ	ଟୋକା	ଭୋଜନ	ଦାମୋଦର	ବ-ବୋ

ଭୋଜନ କର । ରୋଦନ ନ କର । ଢୋଲ ବଜାଅ । ରାମ ମା କୋଳରେ ବସି ଝୁଲୁ ଅଛି । ରୋଷ ଛାଡ଼ । ମନକୁ ତୋଷ କର । ଗୋଲାପ ଫୁଲ ନିଅ । ଗୋପାଳ ସୁବୋଧ ବାଳକ ଅଟେ । ସେ ମନ ଯୋଗ ଦେଇ ପାଠ ପଢ଼େ ।

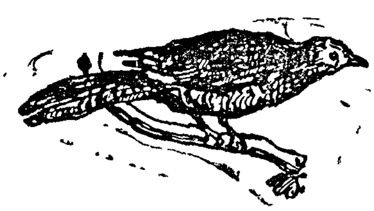

କୋଇଲି ଡାକେ କୁ କୁ,
ବିଲୁଆ ଡାକେ ହୋ,
କୁକୁଡ଼ା ଡାକେ କକ୍ କ,
କୁକୁର ଡାକେ ଭୋ ।
ମଧୁର ବିନୟ ବଚନ । କହ ତୋଷିବ ଜନମନ ।

ଦୀର୍ଘଈ-କାର ବନା

କ+ଈ=କୀ ଖ+ଈ=ଖୀ

ଗୀ ଘୀ ଚୀ ଛୀ ଜୀ ଝୀ ଟୀ ଠୀ ଡୀ ଢୀ ଣୀ ତୀ ଥୀ ଦୀ
ଧୀ ପୀ ଫୀ ବୀ ଭୀ ମୀ ଯୀ ରୀ ଲୀ ଶୀ ଷୀ ସୀ ହୀ କ୍ଷୀ

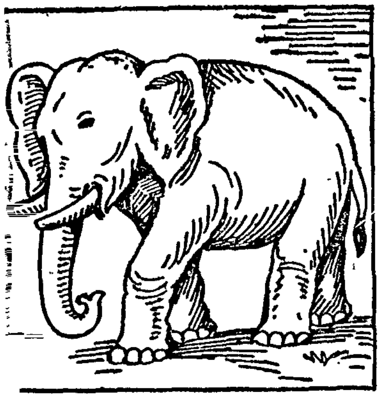
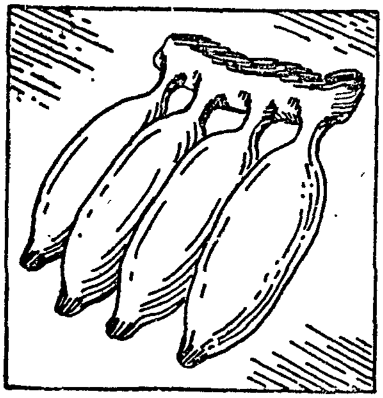

ହାତୀ **କଦଳୀ** **ଦୀପ**

ଗୀତ	ଦୀନ	ଶରୀର	ମାନନୀୟ	କ-କୀ
ତୀର	ଧନୀ	ଧୀବର	ମହାନଦୀ	ମ-ମୀ
ଲୀନ	ଶୀତ	ଜନନୀ	ବିପରୀତ	ଯ-ଯୀ
ବୀର	ନୀର	ଧରଣୀ	ଉପବୀତ	ନ-ନୀ

ହାତୀଟିଏ ଦରଜୀ ଦୋକାନରୁ ନିତି କଦଳୀ ଖାଏ । ଦିନେ ଦରଜୀ ରାଗରେ ହାତୀର ଥୋଡ଼କୁ ଫୋଡ଼ିଦେଲା । ତା ଆରଦିନ ହାତୀ ନିଜ ଥୋଡ଼ରେ କାଦୁଅପାଣି ଆଣିଲା । ସବୁଯାକ କାଦୁଅପାଣି ଦରଜୀ ଦୋକାନକୁ ଫୋପାଡ଼ିଲା । ଦରଜୀର ଲୁଗାପଟା ସବୁ ମଇଳା ହୋଇଗଲା ।

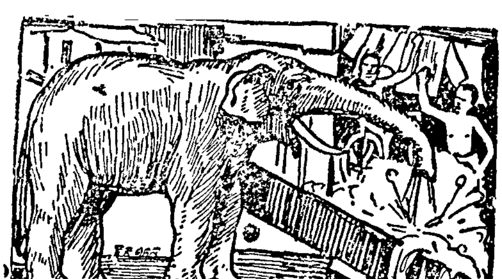

ପାଇକ ସାଜିଲା, କାହାଳୀ ବାଜିଲା, ହାତୀ ଆଇଲା ଚାଲି ।
ଆସ ଆସ ଭାଇ, ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ, ଯିବା ନଦୀର ବାଲି ।

ଦୀର୍ଘଊ-କାର ବନା

କ+ଊ=କୂ ଖ+ଊ=ଖୂ

ଗୂ ଘୂ ଚୂ ଛୂ ଜୂ ଝୂ ଟୂ ଠୂ ଡୂ ଢୂ ଣୂ ତୂ ଥୂ ଦୂ ଧୂ

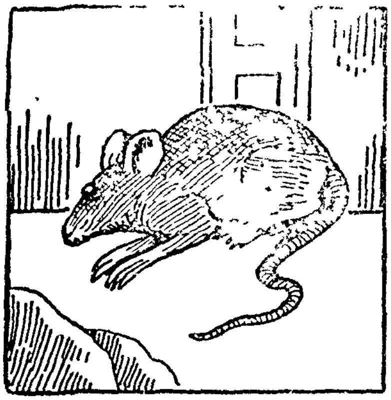
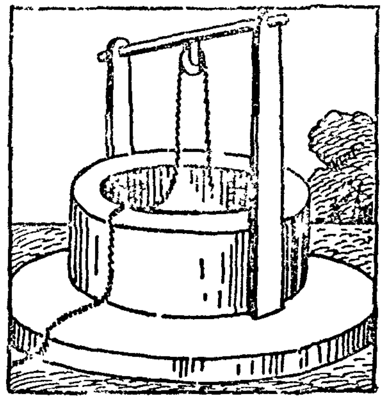
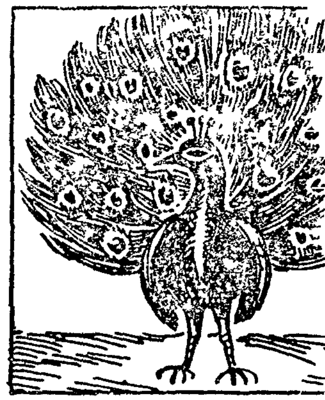

ମୂଷା କୂଅ ମୟୂର

ପୂଜା	ମୂକ	ନୂତନ	ନଦୀକୂଳ	କ-କୂ
ଧୂପ	ନୂଆ	ମୂଳିଆ	କୂଅପାଣି	ଧ-ଧୂ
ଦୂତ	ଚୂନ	ନୂପୁର	ଅନୁକୂଳ	ଚ-ଚୂ
ଦୂର	ଧୂଳି	ମୂଷିକ	ସୂତାକାଟ	ଦ-ଦୂ

ଅଇଲାଣି ବିଲେଇ । ମୂଷା ଯିବେ ପଳାଇ । ମୟୂର ନାଚଇ । ସପୁରୀ ପାଚଇ । କୂପଜଳ । ସୁଶୀତଳ । ଦୂର ବାଟ । ନୂଆ ହାଟ । ତରୁ ମୂଳ । ମୟୂର ଡାକ ଦୂରକୁ ଶୁଣାଯାଏ । ନୂତନ ବାଳକ ବାଳିକା । କୁମୁଦ କୁସୁମ ମାଳିକା ।

ଚୂଟିଆ ମୂଷା ରେ ଚୂଟିଆ ମୂଷା
ଧାନ-ମୁଗ ଖାଇ କରୁ ତୁ ବସା,
ଭୂମି ଖୋଳି ଘର କରୁଥା ଧୂଳି,
ଘର ଛାଡ଼ି ଆଜି ଯାଉଛୁ ଚୂଳି ।

ଋ-କାର ଫଳା

କ+ଋ=କୃ   ଖ+ଋ=ଖୃ

ଗୃ ଘୃ ଚୃ ଛୃ ଜୃ ଝୃ ଟୃ ଠୃ ଡୃ ଢୃ ଣୃ ତୃ ଥୃ ଦୃ
ଧୃ ନୃ ପୃ ଫୃ ବୃ ଭୃ ମୃ ଯୃ ଶୃ ଷୃ ସୃ ହୃ

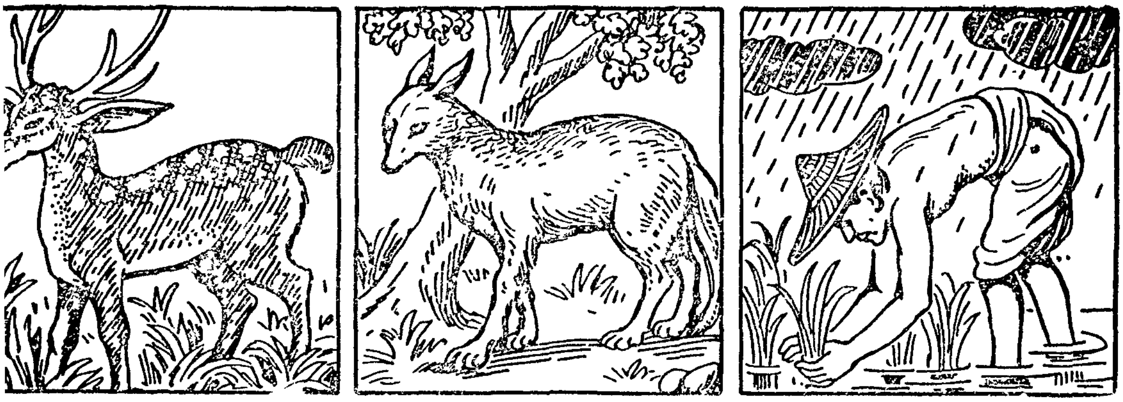

ମୃଗ   ଶୃଗାଳ   କୃଷକ

କୃଶ	ତୃଣ	କୃପା	ପୃଥିବୀ	କ-କୃ
ବୃଷ	ଗୃହ	ଘୃଣା	ବୃଷଭ	ପ-ପୃ
ବୃଥା	ଘୃତ	କୃଷି	ନୃତ୍ୟ	ବ-ବୃ

ଧଳା ବୃଷ କୃଷକର. ବୃଷ ମୂଳକୁ ଯାଉଛି । କୃଷକ ଘରଣୀ ଗୃହ ଲିପୁଅଛି । ଗାଈକୁ ତୃଣ ଦିଅ ।

ବଡ଼ ହେଲେ ଜଣେ କୃଷକ ହେବି,
ନିଜ ଜମି ନିଜ ହାତେ ଚଷିବି ।
ପୃଥିବୀରେ କୃଷି ବଡ଼ ବେଉସା,
ସବୁ ଜାତିର ତା ଅଟେ ଭରସା ।
କୃଷିକାରୀ ହିତ କରେ ପୃଥିବୀର ।
କୃଷି କରି ପାଳେ ମାନବ ଶରୀର ।
ମୃଗ ତୃଣ ଖାଇ ବୁଲଇ ବନ ।
ବାଘ ବିନାଶଇ ତାର ଜୀବନ ।

ଐ-କାର ବନା

କ+ଐ=କୈ ଖ+ଐ=ଖୈ

ଗୈ ଘୈ ଚୈ ଛୈ ଜୈ ଝୈ ଟୈ ଠୈ ଡୈ ଢୈ ଣୈ ତୈ ଥୈ ଦୈ

ଶୈଳ ସୈନିକ ତୈଳ

ବୈଠା ବୈଠକ ବୈରାଗୀ କୈକେୟୀ | କ-କୈ
ଦୈବ ଶୈଶବ କୈଳାସ ବୈତରଣୀ | ବ-ବୈ
ହୈମ ବୈଶାଖ ବୈଦେହୀ ଶୈଳବାଳା | ଦ-ଦୈ

ମଥାରେ ତୈଳ ଲଗାଅ । ଛେଳି ଶୈଳ ଉପରେ ଚଢ଼ୁଅଛି । କୈଳାଶର ଶୈଶବ-କାଳରେ ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଔଷଧ ଦିଆ ହୋଇଥିଲା । ଭୈରବ ବୈରାଗୀ ହୋଇ ବୈଶାଖ ମାସରେ ପଳାଇଲା ।

ବୈଶାଖ ମାସେ ବଡ଼ ଖରା । ଅତି ତପତ ହୁଏ ଧରା ।

ଔକାର ବନା

କ+ଔ=କୌ　　　　ଖ+ଔ=ଖୌ

ଗୌ ଘୌ ଚୌ ଛୌ ଜୌ ଝୌ ଟୌ ଠୌ ଡୌ ଢୌ ଣୌ ତୌ ଥୌ

ଦୌ ଧୌ ନୌ ପୌ ଫୌ ବୌ ଭୌ ମୌ ଯୌ ରୌ ଲୌ ଶୌ ଷୌ ସୌ ହୌ

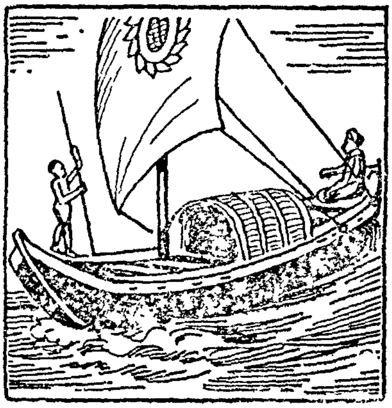

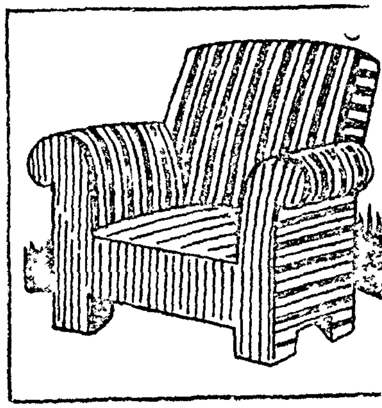

ନୌକା　　ଗୌତମ　　ଚୌକି

ପୌଷ	ବୌଦ୍ଧ	ଗୌରବ	ଯୌବନ	କ-କୌ
ସୌଧ	ଦୌଡ଼	କୌତୁକ	ଚୌକିଆ	ପ-ପୌ
ଗୌର	ମୌଜା	ଚୌକାଠ	କୌଶଳ	ଗ-ଗୌ

ତୌଲ କର । ନୌକାଧର । ଲୌହ ଗୋଟିଏ ଧାତୁ । ସେଥିରୁ ଛୁରୀ, କଟୁରୀ, ଦାଆ, କୋଡ଼ ଆଦି ହୋଇଅଛି । ଗୌରୀ ସବୁବେଳେ ମୌନ ରହେ । ନୌପଡ଼ାର ଚୌକିଦାର କୌଶଳରେ ଚୌଧୁରୀ ଘରୁ ଦୌଡ଼ ପଳାଉଥିବା ଚୋରକୁ ଧରିଲା ।

ରାତି ଅଧରେ ଚୌକିଦାର, ବୁଲି ଡାକଇ ହୁସିଆର ।
ତାହାର ଡାକ ଶୁଣି ଚୋର, ପଳାଏ ହୋଇ ଡର ଡର ।
ପୌଷ ମାସ ବଡ଼ ଶୀତ, ସକାଳ ବୁଲି ବଡ଼ ହିତ ।

(ଂ) ଅନୁସ୍ୱାର ଯୋଗ

ଅ+ଂ=ଅଂ କ+ଂ=କଂ ମା+ଂ=ମାଂ ସି+ଂ=ସିଂ

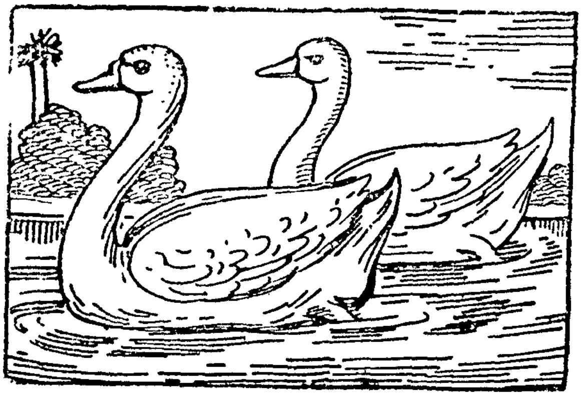

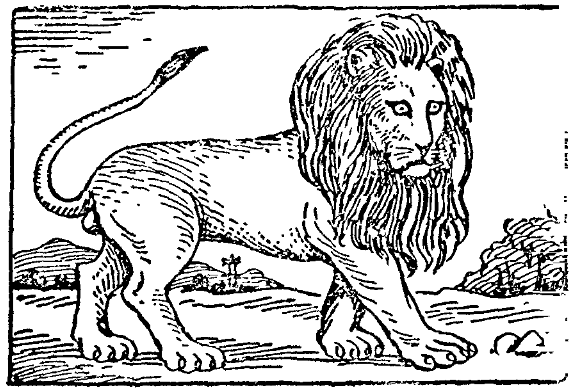

ହଂସ ସିଂହ

ଅଂଶ	ମାଂସ	ବିଂଶତି	କ-କଂ
ବଂଶ	କଂସା	ସଂସାର	ବ-ବଂ
କଂସ	ହିଂସା	ସଂବାଦ	ସ-ସଂ

ସିଂହ ପଶୁରାଜ ଅଟେ । ହଂସ ଜଳରେ ସଂତରଣ କରେ । ଜୀବ ହିଂସା ନକର । ସିଂହ ବୁଲଇ ଘୋର ବନେ । ନାଶଇ ବହୁ ଜୀବଗଣେ । ବଂଶୀ ବାଜୁଛି ନଦୀ ତୀରେ । ହଂସ ଖେଳୁଛି ନଦୀ ନୀରେ ।

ହଂସ ଖେଳଇ ନଦୀ ଜଳେ,
ବଂଶୀ ବାଜଇ ଗଛଡାଳେ ।
ସିଂହ ଗରଜେ ଘୋର ବନେ ।
ଭୟ ଆସଇ ଜନମନେ !

(ଃ) ବିସର୍ଗ ଯୋଗ

ଆ + ଃ = ଆଃ　　କ + ଃ = କଃ　　ନ + ଃ = ନଃ　　ଦୁ + ଃ = ଦୁଃ

ଦୁଃଖୀ

ଦୁଃଖ　　ଓଃ　　ବାଃ ବାଃ　　ଦୁଃସାହସ

ଦୁଃଖିତ　　ଉଃ　　ଦୁଃସମୟ　　ନିଃସଂଶୟ

ଥରେ ଦୁଃଶାସନ ଗୋଡ଼ରେ ଗୋଟିଏ ବଥ ହେଲା । ବଥ ପାଚ ବଡ଼ ଧକ୍ଧକ୍ ହେଲା । ସେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ପାଇଲା । ତା ମା ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ହେଲେ । ଘର ପାଖର ଗୋଟିଏ ଲୋକ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲା । ସେ ବଥକୁ ଚିପି ଦେଲା । ଦୁଃଶାସନ ଉଃ ଉଃ ହେଲା । ଶେଷରେ ବଥଟି ଫାଟି ପୂଜ ଗଲା । ସେ କହିଲା, 'ଓଃ କି ଦୁଃଖ !' ଏହା ଶୁଣି ମା କହିଲେ, "ଦୁଃଖ ତ ଗଲା, ଏଣିକି ତ ଘା ଶୁଖିଯିବ ।"

ଦୁଃଖୀକୁ ପଇସାଏ ଦେବ; ଦୟା କରିବେ ବଳଦେବ ।
ପରକୁ ଦୟା ଯେ କରଇ, ବିଭୁର କୃପା ସେ ଲଭଇ ।
ସୁଖ ପରେ ଦୁଃଖ, ଦୁଃଖପରେ ସୁଖ, ଲାଗିଛି ସଦା ସଂସାର ।

(ँ) ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୋଗ

ଉ+ ँ =ଉଁ   ଗ+ ँ =ଗଁ   କ+ ँ =କଁ   ବା+ ँ =ବାଁ

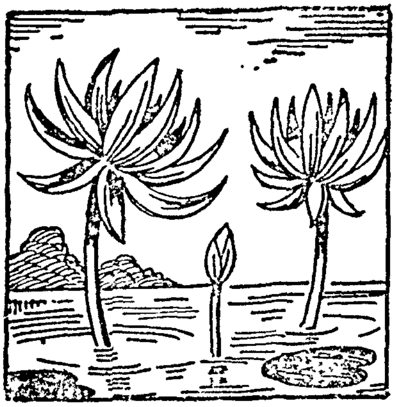

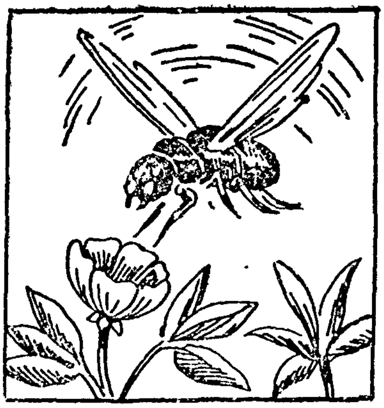

କଇଁଫୁଲ   ଭଅଁର   ଚଅଁର

ଛୁଇଁ	ମାମୁଁ	ପାଉଁଶ	କଅଁଳ
ଭୁଇଁ	ମାଇଁ	ଚଅଁର	ମାଉଁସ
ମୁଆଁ	ନିଆଁ	ବାଉଁଶ	ଚଉଁରୀ
ଚିଆଁ	ଧୂଆଁ	ଅଇଁଷ	ପହଁରା

ଅଁଳା ଫଳ କଷା ଲାଗେ । ପାଉଁଶ ତଳେ ନିଆଁ ଅଛି । ଲବ କୁଶ ଦୁହେଁ ଯାଆଁଳା ଭାଇ । ସାନ ବଡ଼ ବାରି ହୁଅଇ ନାହିଁ । ଚକା ଚକା ଭଉଁରୀ । ମାମୁଁ ଘର ଚଉଁରୀ ।

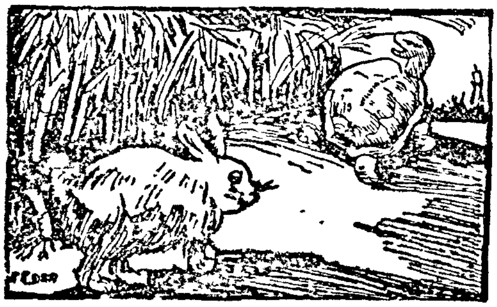

କଇଁଛ ବୋଲଇ ଠେକୁଆ ଭାଇ,
ଏତେବେଳ ଯାଏ ରହିଲୁ କାହିଁ ?
ବାଉଁଶ ବୁଦାକୁ ଛୁଇଁଲି ଆଗ
ହାରିଲୁ ଭାଇ ତୁ ନ କର ରାଗ ।

(୍) ହଲନ୍ତ ଯୋଗ

କ୍ ଖ୍ ଗ୍ ଘ୍ ଚ୍ ଛ୍ ଜ୍ ଝ୍ ଟ୍ ଠ

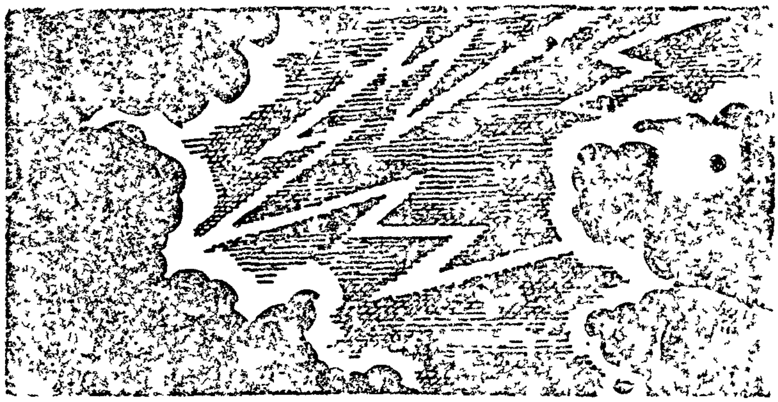

ଚକ୍‌ଚକ୍

ସତ୍	ଶରତ୍	ଦୈବାତ୍	ଟପ୍‌ଟପ୍
ଚିତ୍	ଜଗତ୍	ଜକ୍‌ଜକ୍	ଝଣ୍‌ଝଣ୍
ଅସତ୍	ଅବାକ୍	ଧପ୍‌ଧପ୍	ଚୁପ୍‌ଚାପ୍

ଦିନେ ଶରତ୍ ସାଇକେଲରେ ମାମୁଁ ଘରକୁ ଯାଉଥିଲା । ବାଟରେ ଗୋଟିଏ ବଣ ପଡ଼ିଲା । ବଣରେ ଯାଉ ଯାଉ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ବାଘ ଶରତ୍ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁ ଆସିଲା । ଶରତ୍ ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲା । ବାଘ ଆଖି ଜକ୍‌ଜକ୍ ଦିଶୁଥିଲା । ଚକ୍‌ଚକ୍ ବିଜୁଳି ମାରିଲା । ବାଘ ଅବାକ୍ ହୋଇ ଧପ୍‌ଧପ୍ କରି ଚାଲିଗଲା ।

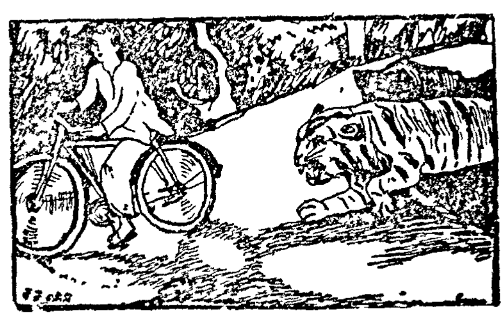

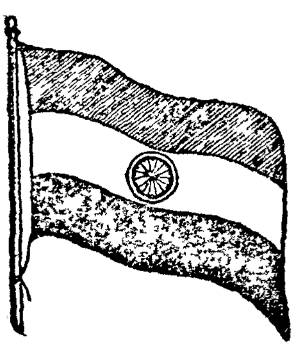

ଜାତୀୟ ପତାକା ଦେଖ ଉଡ଼େ ଫର୍‌ଫର୍,
ଯା ଲାଗି ଶହୀଦ ହେଲେ କେତେ ନାରୀ ନର ।
ପତାକା ଅଟଇ ଆମ ଜାତି ମହାଧନ,
ଜୀବନ ପଛକେ ଯାଉ ରଖ ତାର ମାନ ।

ଝୁଲ୍‌ରେ ହାତୀ ଝୁଲ୍ । ବା ପାଣି ଖାଇ ଝୁଲ୍ ।
ବା ପାଣି ଖାଇ ଫୁଲ୍ ।

(ଙ+କ=ଙ୍କ)

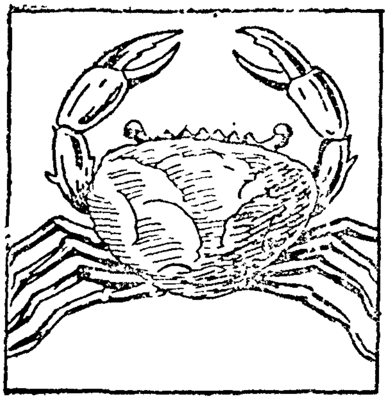

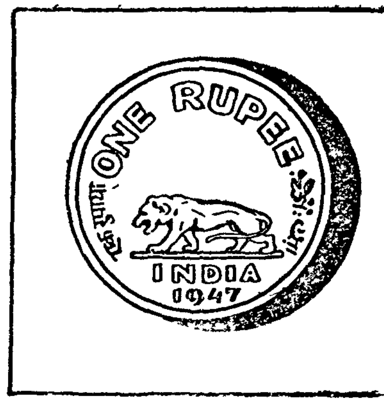

କଙ୍କଡ଼ା   ମାଙ୍କଡ଼   ଟଙ୍କା

ପଙ୍କ	କଙ୍କଣ	ପଲଙ୍କ	କାଙ୍କଡ଼
ଅଙ୍କ	ଶଙ୍କର	ପଙ୍କଜ	ଡାଙ୍କୁଣି
ବଙ୍କା	କଳଙ୍କ	ଖଙ୍କାର	କୁଙ୍କୁମ
ଡିଙ୍କ	ଝଙ୍କଡ଼	ଆଙ୍କୁଡ଼ି	ସଙ୍କେତ

ଦିନେ ରଙ୍କ ଓ ବାଙ୍କ ମାଙ୍କଡ଼ମାନଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ାଇଲେ । ମାଙ୍କଡ଼ମାନେ ଗୋଟିଏ ଝଙ୍କାଳିଆ ବରଗଛ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିଗଲେ । ସେହି ଗଛମୂଳେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ହୁଙ୍କା ଥିଲା । ତହିଁରୁ ସାପଟାଏ ଫଁ କରି ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ଏହା ଦେଖି ଦୁହେଁ ଶଙ୍କିଯାଇ ଘରକୁ ପଳାଇଆସିଲେ ।

ଚଳଇ ସାପ ବଙ୍କା ବଙ୍କା ହୋଇ,
କେତେ ବାଙ୍କ ହୋଇ ବହଇ ନଈ,
ପିଲାଦିନେ ଶିଶୁ ବଙ୍କାକଥା କହି,
ହସାଏ ବାପ, ମା, ଭଉଣୀ, ଭାଇ ।

(ଙ+ଗ=ଙ୍ଗ)

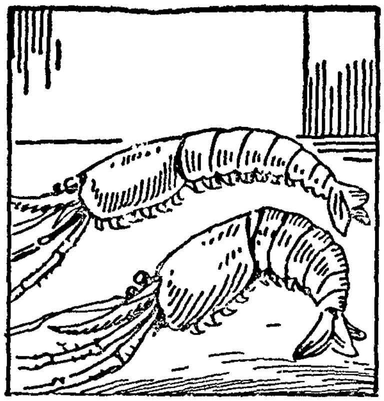

ବେଙ୍ଗ ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ଡଙ୍ଗା

ରଙ୍ଗ	ଭାଙ୍ଗ	ଟାଙ୍ଗଣ	ମଙ୍ଗଳ
ସାଙ୍ଗ	ଚେଙ୍ଗ	ଅଙ୍ଗାର	ସାଙ୍ଗେ
ଗଙ୍ଗା	ଡେଙ୍ଗା	ଆଙ୍ଗୁଳି	ସଙ୍ଗାତ

ଗଙ୍ଗାଧର, ସାରଙ୍ଗ ଓ ଗୌରାଙ୍ଗ ଭାଇ ସାଙ୍ଗ । ଦିନେ ସେମାନେ ଲିଙ୍ଗରାଜ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ । ବାଟରେ ଡଙ୍ଗାରେ ଗଙ୍ଗୁଆ ନଈ ପାର ହେଲେ । ସେଦିନ ଭାଗ୍ୟ ଖରାପ ହେଲା । ସେମାନେ ଟିକିଏ ଭାଙ୍ଗ ପଣା ପିଇଲେ । କେତେ ରଙ୍ଗରେ ହସିଲେ । ଆଉ ଟାଙ୍ଗିରେ ଚାଲି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଝୁଙ୍ଗିରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଲିଙ୍ଗରାଜ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଦେଖିବା କଥା ସେଦିନ ତାଙ୍କର ହେଲା ନାହିଁ ।

ପବନ ବହଇ ମେଘ ବରଷଇ
ଚାରିଆଡ଼େ ବହେ ପାଣି,
ପୋଖରୀ କୂଳରେ କେଁ କଟର ହୋ
ବେଙ୍ଗ ଓ ବେଙ୍ଗୁଲିରାଣୀ ।

(ନ+ତ=ନ୍ତ)

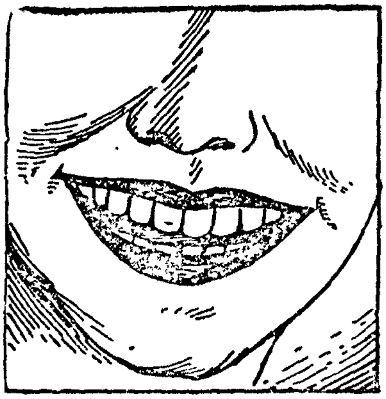

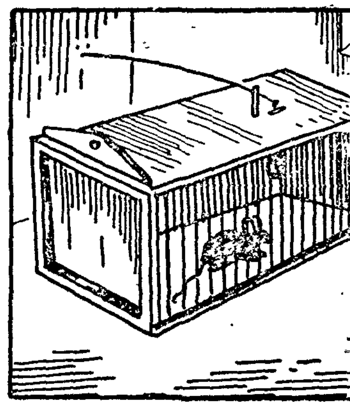

ଦାନ୍ତ	ତନ୍ତ	ଯନ୍ତା

ଅନ୍ତ	କାନ୍ତ	ଅନନ୍ତ	ହନ୍ତସନ୍ତ
ଶାନ୍ତ	ବାନ୍ତି	ବସନ୍ତ	ଅସରନ୍ତ
ଚିନ୍ତା	ତନ୍ତୀ	ଜଳନ୍ତା	ଗନ୍ତାଘର
ଶାନ୍ତି	ଜନ୍ତୁ	ସନ୍ତୁଳା	ଦନ୍ତାହାତୀ

ବସନ୍ତକାଳରେ ବାସନ୍ତୀପୂଜା ହେଲା । ସୁମନ୍ତ ଓ ଶାନ୍ତ ବାସନ୍ତୀ ପୂଜା ଦେଖି ଗଲେ । ଜଳଖିଆ ଦୋକାନରୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଜଳଖିଆ କିଣି ଖାଇଲେ । ପାହାନ୍ତା ଯାଏ ଯାତରା ଦେଖିଲେ । ସକାଳୁ ଦୁହେଁ ବାନ୍ତି କଲେ । ବହୁତ ହନ୍ତସନ୍ତ ହେଲେ । ଔଷଧ ଖାଇ ପରେ ଶାନ୍ତ ହେଲେ ।

ଆସଇ ବସନ୍ତ ଶିଶିର ଅନ୍ତେ,
ଫୁଲ ଫୁଟି ଧରା ହସେ କେମନ୍ତେ ।

(ଣ+ଡ=ଣ୍ଡ)

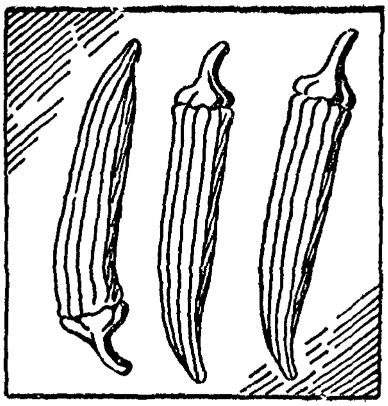

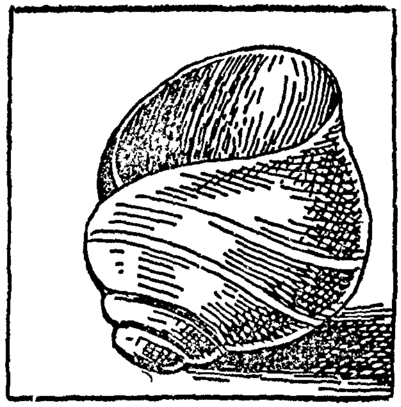

ମୁଣ୍ଡ ଭେଣ୍ଡି ଗେଣ୍ଡା

କାଣ୍ଡ	ହାଣ୍ଡି	ଭଣ୍ଡାରି	ଖଣ୍ଡପଡ଼ା
ଦାଣ୍ଡ	ଗଣ୍ଡି	ଚଣ୍ଡାଳ	ଲଣ୍ଡଭଣ୍ଡ
ଖଣ୍ଡା	ପେଣ୍ଡ	ପଣ୍ଡିତ	ଦଣ୍ଡବତ
ଅଣ୍ଡା	ଗେଣ୍ଡା	ଏଣ୍ଡୁଅ	ମୁଣ୍ଡାମୁଣ୍ଡା

ଖଣ୍ଡପଡାରେ ଗୋଟିଏ ଅସୁର ଥାଏ । ଲୋକେ ପାଳି କରି ତାକୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି । ଦିନେ ସନେଇ ପଣ୍ଡାର ପାଳି ପଡ଼ିଲା । ସେ ମଣ୍ଡା ଓ ଏଣ୍ଡୁରି ପିଠା ଗଣ୍ଡିଏ ନେଇ ଅସୁରକୁ ଦେଲା । ଭୀମ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବଡ ବୀର ଥିଲେ । ସେ ଗୋଟିଏ ଖଣ୍ଡାରେ ଅସୁରକୁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ କରିଦେଲେ । ମଣ୍ଡା ଓ ଏଣ୍ଡୁରିପାକ ଗଣ୍ଡା ଗଣ୍ଡା କରି ଖାଇଗଲେ । ଅସୁର ମଲାରୁ ଦେଶ ଥଣ୍ଡା ପଡ଼ିଗଲା ।

ଲଣ୍ଡାବରଗଛ ମୂଳରେ ବସି,
ପଣ୍ଡିତ ପଢ଼ାନ୍ତି ପିଲଙ୍କୁ ହସି ।

(ନ+ଦ=ନ୍ଦ)

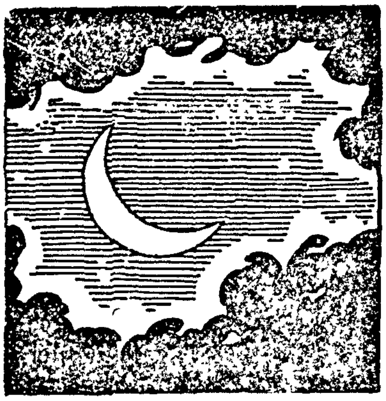
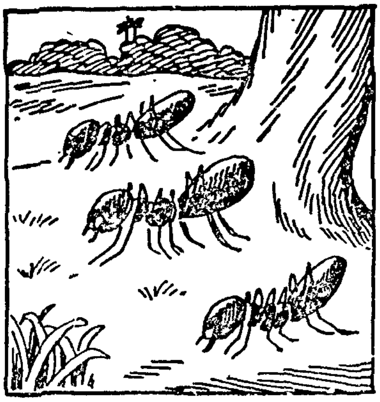
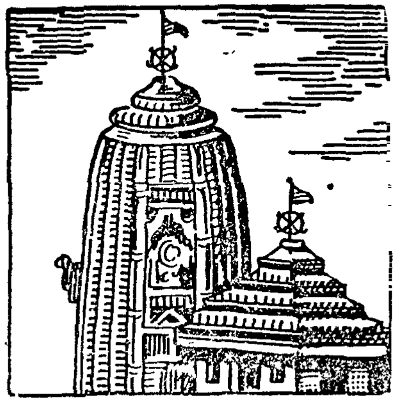

ଚାନ୍ଦ ଜନ୍ଦା ମନ୍ଦିର

କନ୍ଦ	ଜନ୍ଦା	ଆନନ୍ଦ	ନଣନ୍ଦ
ଫାନ୍ଦ	ଧନ୍ଦା	ମନ୍ଦାର	ବନ୍ଦାଣ
ଫନ୍ଦା	ବନ୍ଦୁ	ଗୋବିନ୍ଦ	ଚାନ୍ଦୁଆ
ହିନ୍ଦି	ଇନ୍ଦୁ	ସିନ୍ଦୂର	ସନ୍ଦେଶ

ନନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ପୁଅ ନାମ ଗୋବିନ୍ଦ । ଦିନେ ଗୋବିନ୍ଦ ଚାନ୍ଦପାଇଁ କାନ୍ଦିଲା । ମା କେତେ କନ୍ଦ ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ । ସେ ଆଦୌ ବୁଝିଲା ନାହିଁ । ଖାଲି ଚାନ୍ଦ ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ କାନ୍ଦିଲା । ଶେଷରେ ତାର ବାପ ଆସିଲେ । ସେ ଅଇନାଟିଏ ତା ହାତରେ ଦେଲେ । ଗୋବିନ୍ଦ ସେଥିରେ ଚାନ୍ଦ ଦେଖିଲା । ଚାନ୍ଦ ପାଇଁ ଆଉ ସେ କାନ୍ଦିଲା ନାହିଁ ।

ଚାନ୍ଦ ପାଇଁ କାନ୍ଦେ ଗୋବିନ୍ଦ
କହେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ,
ମାଆ କହେ ବାପ ନ କାନ୍ଦ,
ସେ ଯେ ଆକାଶେ ହସେ ।

(ମ+ବ=ମ୍ବ)

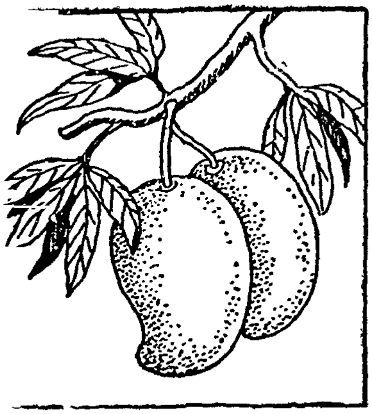

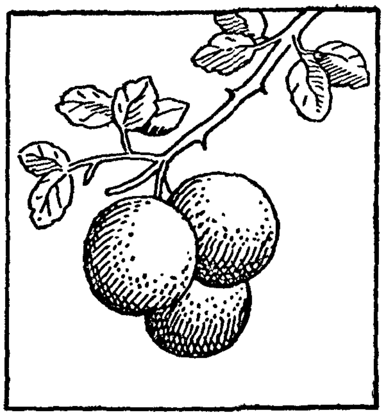

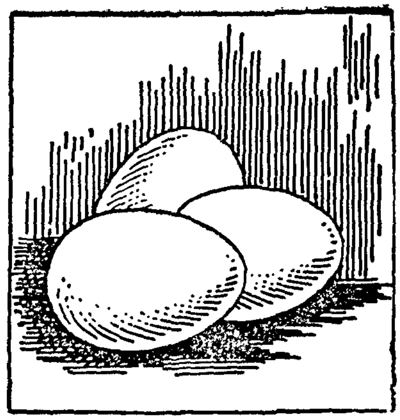

ଆମ୍ବ　　ଲେମ୍ବୁ　　ଡିମ୍ବ

ଖମ୍ବ	ତମ୍ବା	ଡାଳିମ୍ବ	ଖମ୍ବଆଳୁ
ଲମ୍ବ	ତୁମ୍ବା	ଆମ୍ବଡ଼ା	ବିମ୍ବାଧର
ଶିମ୍ବ	ତମ୍ବୁ	ବିଳମ୍ବ	ପିତାମ୍ବର
ନିମ୍ବ	କମ୍ବୁ	ଆମ୍ବିଳ	ଲମ୍ବୋଦର

ସମ୍ବଲପୁର ସହରରେ ଡମ୍ବରୁର ଗୋଟିଏ ଆମ୍ବ ଦୋକାନ । ସେ ଆମ୍ବ, ଲେମ୍ବୁ ଓ ଡାଳିମ୍ବ ଆଦି ବିକେ । ଆମ୍ବୁଲ ଓ ଆମ୍ବସଢ଼ା ଦୋକାନରେ ରଖିଥାଏ । ସେ ନିତି ସକାଳୁ ଦୋକାନକୁ ଯାଏ । କେବେ ବିଳମ୍ବ କରେନାହିଁ ।

କୋଇଲି ଦେଇଣ ଡିମ୍ବ
ନ ପାରେ ଫୁଟାଇ,
କୁଆବସା ଦେଖି ଦିଏ
ତହିଁରେ ବସାଇ ।
ଡିମ୍ବ ଫୁଟି ଛୁଆ ତହିଁ
ହୋଇଲେ ବାହାର,
ଆଚମ୍ବିତେ କହେ କୁଆ,
ଏ ଛୁଆ କାହାର ?

(ଣ + ଟ = ଣ୍ଟ)

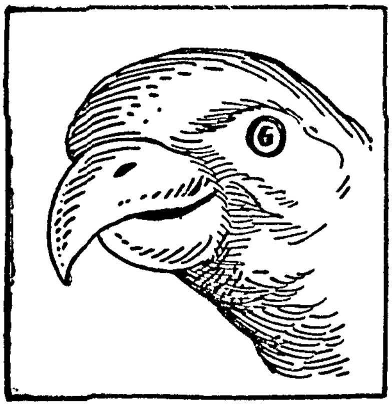
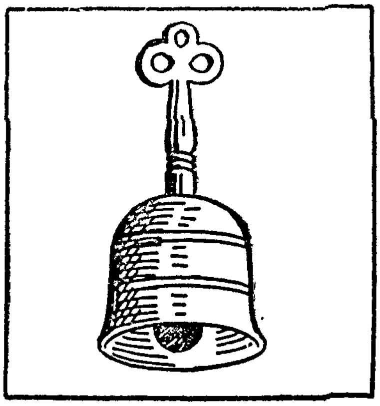
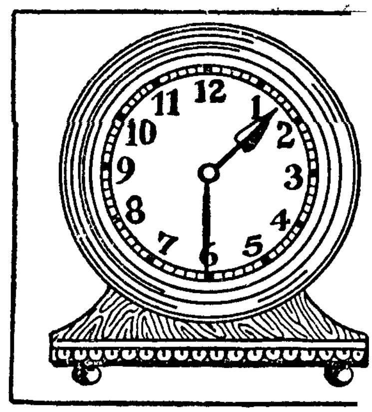

ଥଣ୍ଟ ଘଣ୍ଟି ଘଣ୍ଟା

ଖଣ୍ଟ	ଘଣ୍ଟ	ଖୁଣ୍ଟା	କଣ୍ଟକ
ଖୁଣ୍ଟ	କଣ୍ଟା	ଥେଣ୍ଟା	ଟିଣ୍ଟିକା
ଆଣ୍ଟ	ମେଣ୍ଟ	ତଣ୍ଟି	କଣ୍ଟିଆ
ଅଣ୍ଟା	ବେଣ୍ଟ	ଖାଣ୍ଟି	ଟୁଣ୍ଟିଆ

କୁନ ଓ ମଣ୍ଟୁ ଗୋଟିଏ ପୋଖରୀରେ ପଶିଲେ । ଦୁଇଘଣ୍ଟା କାଳ ମାଛ ଧରିଲେ । ଦୁହେଁ ଖାଲି କଣ୍ଟିଆ ମାଛ ପାଇଲେ । ମଣ୍ଟୁ ସବୁ ମାଛଯାକ ଅଣ୍ଟାରେ ପୂରାଇଲା । ଗୋଟିଏ କଣ୍ଟିଆ ତା ଦେହକୁ ଫୁଟାଇଦେଲା । ତା'ପରେ ଦୁଇଜଣଯାକ ମାଛତକ ବାଣ୍ଟି ନେଲେ ।

ଗଧିଆ ତଣ୍ଟିରେ ଲାଗିଗଲା ମାଛକଣ୍ଟା,
ଥଣ୍ଟେ କାଢ଼ିଦେଲା ବଗ ଲାଗି ଅଧଘଣ୍ଟା ।

(ଞ+ଚ=ଞ୍ଚ)

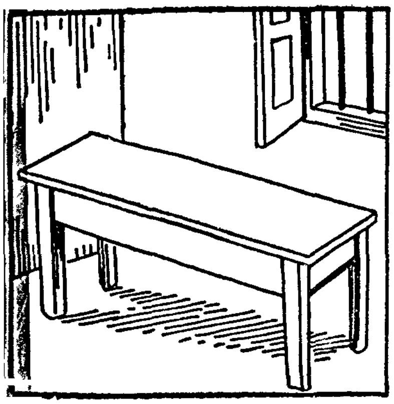 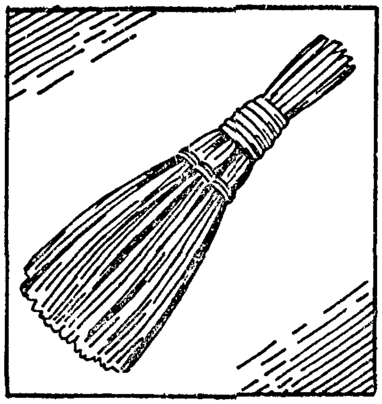 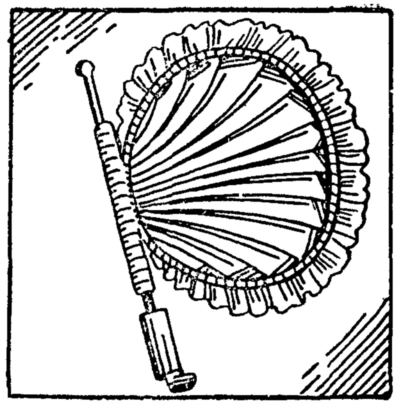

ବେଞ୍ଚ ଛାଞ୍ଚୁଣି ବିଞ୍ଚଣା

ପାଞ୍ଚ	କଞ୍ଚା	ଚଞ୍ଚଳ	ପାଞ୍ଚଣ
ଛାଞ୍ଚ	ମଞ୍ଚା	କାଞ୍ଚନ	ବିରଞ୍ଚି
ଲାଞ୍ଚ	ଛଞ୍ଚି	ଛଞ୍ଚାଣ	ପଞ୍ଚୁଆ
କୁଞ୍ଚ	କଞ୍ଚି	ବିଚଞ୍ଚି	କେଞ୍ଚୁଆ

ଗଲା ପଞ୍ଚୁକରେ ବିରଞ୍ଚି ଓ ପଞ୍ଚାନନ ପଞ୍ଚଦେବତା ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଗଲି । ପାଞ୍ଚଙ୍କର ଭେଟ ନେଲୁଁ । ଭେଟ କରିସାରି ଆମେ ଚଞ୍ଚଳ ଫେରିଆସିଲୁ । ଘରେ ପହଞ୍ଚୁ ପହଞ୍ଚୁ ବହୁତ ରାତି ହୋଇଗଲା ।

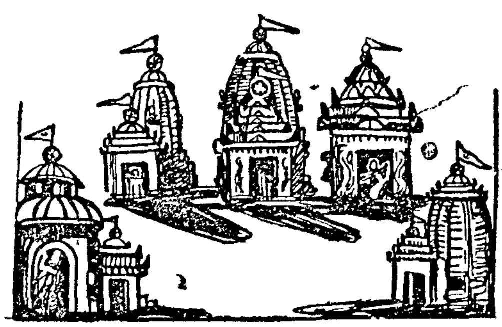

ମଞ୍ଚାରୁ ପଡ଼ି ମାମୁଁ ମଲା,
ମୋତେ ତ ଦଇବ ରଖିଲା ।
ଯେ ଜନ ପାଞ୍ଚେ ପର ମନ୍ଦ,
ତା ମନ୍ଦ ପାଞ୍ଚନ୍ତି ଗୋବିନ୍ଦ ।

—ଏକ—

କ + ଯ = କ୍ୟ — ବାକ୍ୟ, ମନୁଷ୍ୟ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ।
କ + ର = କ୍ର — ବକ୍ର, ସମୁଦ୍ର, ପରିଶ୍ରମ, ଗ୍ରାମ ।
କ + ଲ = କ୍ଲ — ଶୁକ୍ଳ, କ୍ଲେଶ, ଅମ୍ଳ, ଅଶ୍ଳୀଳ ।
କ + ବ = କ୍ୱ — ପକ୍ୱ, ଈଶ୍ୱର, ଆଶ୍ୱିନ
ହ + ନ = ହ୍ନ — ଜହ୍ନ, ମଧ୍ୟାହ୍ନ, ଜଗନ୍ନାଥ
ଦ + ମ = ଦ୍ମ — ପଦ୍ମ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅକସ୍ମାତ
ଖ + (ରେଫ୍) = ର୍ଖ — ମୂର୍ଖ, ଦୁର୍ବଳ, ପରାମର୍ଶ ।

ପଦ୍ମଲୋଚନ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯାଉଅଛି । ଦୁର୍ବଳ ଲୋକ ପରିଶ୍ରମ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷରେ ଜହ୍ନମାମୁଁ ବଢ଼େ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ ଭିକ ମାଗୁଛନ୍ତି । ସର୍ବଦା ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନ ଦିଅ । ପୁରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ପାଇଁ ବିଖ୍ୟାତ ।

ଆଶ୍ୱିନ ମାସରେ ଦେବୀ ଯାତର,
ଘରେ ଘରେ ହୁଏ ମଣ୍ଡା କାକର ।"

—ଦୁଇ—

ଞ + ଛ = ଞ୍ଛ — ଉଞ୍ଛ, ବାଞ୍ଛା, ଲାଞ୍ଛନା ।
ଞ + ଜ = ଞ୍ଜ — ଖଞ୍ଜ, ମଞ୍ଜା, କାଞ୍ଜି, ଅଞ୍ଜୁଳା
ଞ + ଝ = ଞ୍ଝ — ପଞ୍ଝା ।
ଙ + ଖ = ଙ୍ଖ — ଶଙ୍ଖ, ପଙ୍ଖା, ସଙ୍ଖୁଡ଼ି ।
ଙ + ଘ = ଙ୍ଘ — ଜଙ୍ଘ, ଜଙ୍ଘିଆ ।
ଣ + ଠ = ଣ୍ଠ — କଣ୍ଠ, ପେଣ୍ଠା, ଶୁଣ୍ଠି, ଆଣ୍ଠୁ
ଣ + ଢ଼ = ଣ୍ଢ — ଷଣ୍ଢ, ମେଣ୍ଢା, କଣ୍ଢେଇ ।
ମ + ଭ = ମ୍ଭ — ଦମ୍ଭ, ରମ୍ଭା, କୁମ୍ଭାର, କୁମ୍ଭୀର
ମ + ପ = ମ୍ପ — ଡମ୍ପ, ଫମ୍ପା, ସମ୍ପଦ ।
ମ + ଫ = ମ୍ଫ — ବାମ୍ଫ, ଗୁମ୍ଫା, ବାମ୍ଫୀ ।
ନ + ଥ = ନ୍ଥ — କାନ୍ଥ, କନ୍ଥା, ମନ୍ଥିବା ।
ନ + ଧ = ନ୍ଧ — ଅନ୍ଧ, ଗାନ୍ଧି, ବନ୍ଧ, ଅନ୍ଧୁ

ବାଞ୍ଛାନିଧି ଶଙ୍ଖ ବଜାଉଛି । କୁଞ୍ଜ ଜଙ୍ଘିଆ ପିନ୍ଧିବ । ଶ୍ରୀକଣ୍ଠ ମେଣ୍ଢା ଚରାଏ । କାନ୍ଥ ଉପରେ ପଞ୍ଝାଏ ଚଢ଼େଇ ବସିଥିଲେ । ଡମ୍ପସାପ ଗୁମ୍ଫାରେ ଫଁ ଫଁ ଗର୍ଜୁଛି । କୁମ୍ଭାର ଗଡ଼ିଆରେ କୁମ୍ଭୀର ପଶିଅଛି । ଖଣ୍ଡଗିରିରେ ଅନେକ ପ୍ରାଚୀନ ଗୁମ୍ଫା ଅଛି । ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଯୋଗୁ ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଅଛି ।

ପଞ୍ଝାଏ ଖଞ୍ଜ ବସି ବସି, କଥା କହନ୍ତି ହସିହସି ।
କାଞ୍ଚନେ ବାଞ୍ଛା ନାହିଁ ମୋର, ମାଗଇ ପ୍ରଭୁ କୃପା ତୋର ।